



AI - EEN HANDREIKING VOOR VERTALERS

In de moderne wereld, en dus ook in de vertaalwereld, speelt kunstmatige intelligentie (AI) een steeds grotere rol. De technologische ontwikkelingen op het gebied van vertaalsoftware hebben het werk van vertalers de afgelopen decennia langzaam maar ingrijpend veranderd. Vertaalprogramma's en vertaalgeheugens worden al veel gebruikt, en ook het omarmen van AI is onvermijdelijk en onontkoombaar. Met AI kan het werk van tolken en vertalers efficiënter *en* plezieriger worden gemaakt; maar tegelijkertijd moeten we ook de ogen niet sluiten voor de gevaren en nadelen ervan, onze zorgen blijven uiten, en problemen identificeren en proberen op te lossen.

De ontwikkeling van nieuwe AI-modellen betekent ook nieuwe, nu nog ongekennde kansen. Naarmate AI algemener wordt, wordt de technologie ook steeds toegankelijker en goedkoper, wat nieuwe bedrijfsmodellen mogelijk maakt voor zowel individuele vertalers en tolken als bureaus. Belangrijk is dat *iedereen* deze kansen krijgt en profiteert van de nieuwe ontwikkelingen, zodat tolken en vertalers niet de verliezers worden in dit verhaal.

Er wordt steeds meer content gecreëerd, maar het overgrote deel van de wereldwijd geproduceerde content wordt gewoonlijk niet vertaald. Met nieuwe technologie en AI kan veel meer van deze content worden ontsloten, wat tolken en vertalers ook bijbehorende kansen biedt als taalspecialisten die ervoor zorgen dat deze content geschikt is voor het beoogde doel en de beoogde doelgroep.

De mens is – en blijft – essentieel. De vaardigheden van taalspecialisten bij het voorbereiden, vertalen, post-editen, redigeren en interpreteren van tekst, creativiteit, het doorzien van de context, het aanbrengen van nuances en het overbruggen van culturele verschillen, zullen steeds belangrijker en waardevollere vaardigheden worden naarmate vertaalhulpmiddelen op basis van AI steeds algemener worden gebruikt.

Om- en bijscholing blijft cruciaal. Om relevant te blijven, moeten tolken en vertalers AI-vaardigheden ontwikkelen. Naarmate het steeds moeilijker wordt om machinevertaling van een menselijke vertaling te onderscheiden – tenminste op oppervlakkig niveau – zullen tolken en vertalers met creativiteit en specialistische vaardigheden waarde moeten blijven toevoegen. Zij kunnen het verschil maken voor klanten die een natuurlijk en foutloos eindproduct willen.

Wat zijn de mogelijkheden van AI?

Ondersteuning bij het vertaalwerk

Een AI-tool kan een vertaler zowel voorafgaand aan, tijdens en na het vertalen ondersteunen:

- voorafgaand: achtergrondinformatie opzoeken, vergelijkbare documenten zoeken, terminologie uit een vertaaldocument halen en daarmee woordenlijsten aanmaken;
- tijdens: een hele tekst kan via AI worden vertaald (zeker voor de saaie teksten een uitkomst, maar... zie de handreiking), hulp bij het vinden van synoniemen, opzoeken van betekenissen van een woord;
- na: controleren op consistentie, stijl/register/taalniveau, of alle tekst wel is vertaald door documenten te vergelijken.

Generatieve AI is een uitkomst voor het vertalen van 'saaie' teksten waar weinig creativiteit bij komt kijken. Laat je een tekst alvast voorvertalen, dan kun je er in de redactieronde je eigen draai aan geven. Omdat je al werkt met een basisvertaling die niet aan jouw brein is ontsproten, kun je op nieuwe ideeën komen. Maar daarin ligt natuurlijk ook wel weer een gevaar, omdat je doorwerkt op het werk van 'iets' anders.

Ondersteuning bij het tolken

Ook voor tolken komen er steeds meer AI-tools beschikbaar. Er zijn al tools die in de cabine kunnen worden gebruikt en die tolken ondersteunen door bijvoorbeeld op een computerscherm een (rudimentaire) ondertiteling te tonen, prompts te geven als er namen of getallen worden genoemd en matches te laten zien als er woorden voorbij komen die in een terminologielijst staan vermeld. Voor alle tolken is AI bruikbaar bij de voorbereiding (zie boven), maar tolken op locatie blijft toch mensenwerk. Er zijn wel tolk/vertaalapps in ontwikkeling, maar deze zijn alleen voor eenvoudige dialogen bruikbaar, en zeker ook geen alternatief voor een échte tolk bij vertrouwelijke gesprekken.

Uitbreiding van dienstenassortiment aan klanten

Als vertaler kun je besluiten om klanten die al gebruikmaken van AI (want dat doen ze) aan te bieden deze teksten te redigeren, na te lopen op fouten en teksten 'levendiger' te maken. AI doende leer je dan wat AI wel en niet kan. Je kunt daarnaast de door AI vertaalde teksten nalopen op hallucinaties en op feiten controleren.

Gebruik bij andere werkzaamheden in je bedrijf

AI is ook zeer geschikt voor marketingdoeleinden. Denk maar aan het versturen van mailingen, het opstellen en versturen van offertes, het schrijven van blogs/artikelen op je sociale media en het optimaliseren van je website. Met AI kun je ook inzicht krijgen in je workflow, zodat je je werktijd optimaal kunt benutten.

Waar zien wij problemen met AI?

Wie is de maker van de tekst?

Als machines inhoud produceren die goed (genoeg) lijkt, kunnen bedrijven, overheidsdiensten en overheden in de verleiding komen om de gok te wagen en vertaalwerk door AI te laten doen en te bezuinigen op een menselijke vertaler of corrector. Waar liggen dan de verantwoordelijkheden? En als er input wordt gebruikt van bestaande teksten, waar ligt dan het copyright?

Wat gebeurt er met de gegevens?

Bedrijven, organisaties en individuen moeten alert zijn op de gegevens die ze “weggeven” wanneer ze vertaalhulpmiddelen en generatieve AI gebruiken. Mensen moeten alerter zijn op waar gegevens naartoe gaan, waar en door wie ze worden gebruikt en wie ervan profiteert.

Wie controleert de tekst op fouten en hallucinaties?

AI geeft een geheel nieuwe betekenis aan “fatale fouten”, zeker in minder courante talen. Na verloop van tijd kunnen fouten ook steeds moeilijker te herkennen zijn (“false fluency”), omdat AI steeds beter lijkt te worden. Dit maakt het des te belangrijker dat AI niet wordt gebruikt zonder menselijk toezicht bij vertalen of tolken om deze fouten en hallucinaties eruit te halen, zeker als er veel op het spel staat. Dit vereist eveneens dat er regelgeving en richtlijnen worden ontwikkeld. Daarnaast moet je rekening houden met hallucinaties, het verkeerd gebruiken van feiten of het weergeven van onjuiste informatie in bepaalde gevallen.

Hoe benadrukken we de toegevoegde waarde van een taalexpert?

AI kan de onmisbare rol van de vertaler of tolk (lijken te) ondermijnen. In de maatschappij als geheel is er weinig kennis over hoe de (ver)taalindustrie werkt. Het is van belang te blijven aangeven wat machines en algoritmen wel en niet kunnen, hoe prompts optimaal worden geschreven en ingezet, en wanneer de technologie niet kan of moet worden gebruikt (vertrouwelijkheid, specialistische kennis).

Hoe zorgen we voor een eerlijke verdeling van de voordelen van AI-technologie?

Hoe mooi het ook lijkt om AI te gebruiken om taalkloven te overbruggen, door de huidige stand van de technologie wordt de digitale kloof voor talen waar minder bronmateriaal beschikbaar is, alleen maar groter. Vanwege de hoeveelheid digitale inhoud en de focus van commerciële digitale spelers, is het risico groot dat vooral de grootste 3 tot 5 wereldtalen profiteren van de mogelijkheden die AI te bieden heeft.

Hoe zit het met de voetafdruk van large language models (LLM)?

Het gebruik van grondstoffen voor de datacentra die nodig zijn, de uitstoot van die datacentra, het scrapen/minen van gegevens en uitbuiting in de keten blijven een groot punt van zorg. Het bewustzijn hierover moet actief worden vergroot.

Moet ik genoeg nemen met een lager tarief als een opdracht met AI is voorvertaald?

Tarieven zijn heel persoonlijk. Als je werkt met een uurtarief, moet dat natuurlijk gewoon hetzelfde blijven. Het kan wel zo zijn dat je in een uur meer tekst kunt verwerken, omdat (in de meeste gevallen) het reviseren van een tekst minder tijdrovend is dan een tekst helemaal zelf vertalen. Reken je voor de klant een woordprijs, dan kun je besluiten tussen je reguliere revisietarief en vertaaltarief in te gaan zitten, omdat het reviseren van automatisch vertaalde, en dus ook AI-teksten toch nauwkeuriger moet gebeuren dan bij teksten die door een collega zijn vertaald.

Kan ik ook zonder AI werken?

Natuurlijk kan dit. Er zijn genoeg situaties waarin voor jouw vertaalwerk AI geen optie is. Ook kun je ethische bezwaren hebben tegen het gebruik van AI. Schrijf voor jezelf op waarom AI voor jou geen optie is, zodat je jouw standpunt aan (potentiële) klanten kunt uitleggen. Als je de keuze maakt om zonder AI te werken, zorg dan dat je die keuze goed kunt onderbouwen en toelichten. Het kan zelfs een *unique selling point* zijn als je die onderbouwing actief uitdraagt.

Moet ik iets over AI opnemen in mijn algemene voorwaarden?

Ook dit is weer heel persoonlijk. Gebruik je AI, dan is het verstandig om in je algemene voorwaarden een clause toe te voegen om dat aan te geven. De tekst die een klant bij jou aanlevert, worden extern verwerkt (misschien zelfs in een land waar de klant geen zaken mee wil doen). Een voorbeeld van een mogelijke clause is te vinden aan het eind van dit document.

De “do’s en don’ts” – een handreiking

1. **Ga gewoon aan de slag met een of meer AI-tools.** “Know your enemy” is de beste strategie. Je hoofd in het zand steken werkt alleen maar averechts. Door ermee te werken, leer je de voor- en nadelen kennen en kun je dit ook beter uitleggen aan je klanten.
2. **Neem niet alles klakkeloos over.** De AI-tools hebben allemaal nog genoeg zwakke plekken, wat betekent dat ze soms vertalingen verzinnen, woorden/zinsdelen herhalen of juist vergeten, en ook de nuances/context van een tekst niet kennen.
3. **Controleer geciteerde bronnen.** Hier geldt hetzelfde. AI-tools hebben de neiging om bronnen te verzinnen of door elkaar te halen.
4. **Kies voor een betaalde tool.** Deze zijn over het algemeen beter en actueler. Heb je een paar tools gratis geprobeerd, kies er dan een om een tijdje een abonnement op te nemen. Over het algemeen worden de geactualiseerde versies eerst betaald beschikbaar gesteld. De gratis versies lopen al snel een half jaar in ontwikkeling achter.
5. **Kies de tool die doet wat jij nodig hebt.** Werk je met een pdf waarin je informatie wilt opzoeken? Of zoek je juist een AI-tool die wat meer toegespitst is op creatiever schrijfwerk? Wil je tekst uit afbeeldingen trekken? Of zoek je vaak in academische publicaties? Voor elk doel is wel een AI-tool te vinden.
6. **Wees voorzichtig met de gegevens en teksten die je deelt met een AI-tool.** Alles wat je geeft, ben je ook kwijt. Het kan en wordt gebruikt om de taalmodellen verder te trainen en te verbeteren. Wil je niet dat jouw creaties daarvoor worden gebruikt? Doe de vertaling dan volledig lokaal en zonder gebruik van tools die een externe database gebruiken.
7. **Denk ook na over óf je informatie wel kunt en/of mag delen.** Bevat de tekst gevoelige gegevens die onder AVG vallen? Heb je de klus van een klant/bureau dat werkt met een NDA of heb je een andere overeenkomst getekend waarin een verbod op het delen van informatie staat? Dan is ook het gebruik van generatieve AI niet toegestaan. Dit geldt bijvoorbeeld voor alle beëdigde vertalingen. Neem in alle gevallen een AI-clausule op in je algemene voorwaarden.
8. **Gebruik een opt-out.** Plaats op je website en andere documenten een nadrukkelijke opt-out om aan te geven dat je geen toestemming geeft om deze informatie te delen. Dit geeft je geen zekerheid, maar wel een stok (nu nog takje) om mee te slaan mocht het tot een rechtszaak komen. Wat nu al online staat, is hierdoor moeilijk nog weer uit de LLM te halen, maar voor nieuw werk is dit wel het advies (zie ook [Auteursbond](#)).
9. **Wees je bewust van je digitale voetafdruk.** Voor het trainen van een LLM is enorm veel energie nodig. Het opschonen van taalmodellen kost veel mankracht. In de hele keten is (net al in de economie in het algemeen) sprake van milieuvervuiling en uitbuiting. In hoeverre wil je hieraan meewerken? En in hoeverre kun jij je verbruik compenseren?

VOORBEELD

AI-clausule voor in je Algemene Voorwaarden*

1. **Gebruik van AI:** Wij maken gebruik van geavanceerde AI-technologieën om onze vertaaldiensten te ondersteunen en te verbeteren. Deze technologieën worden ingezet om de nauwkeurigheid, snelheid en consistentie van onze vertalingen te waarborgen.
2. **Menselijke controle:** Alle door AI gegenereerde vertalingen worden onderworpen aan een menselijke controle en revisie door ervaren vertalers. Dit garandeert dat de vertalingen niet alleen technisch correct zijn, maar ook voldoen aan culturele en contextuele nuances.
3. **Kwaliteitsborging:** Wij streven ernaar om vertalingen van de hoogste kwaliteit te leveren. Het gebruik van AI is bedoeld om dit doel te ondersteunen en te versterken, niet als vervanging van de menselijke vertaler.
4. **Privacy en gegevensbescherming:** Het gebruik van AI in onze vertaaldiensten voldoet aan alle relevante wet- en regelgeving inzake privacy en gegevensbescherming. Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld en zijn uitsluitend toegankelijk voor geautoriseerde medewerkers en systemen die nodig zijn voor de uitvoering van de vertaaldienst.
5. **Internationale gegevensoverdracht:** In het kader van het gebruik van AI-technologie kunnen uw gegevens worden overgedragen naar, opgeslagen en verwerkt in landen buiten uw eigen land, waaronder landen waar de AI-servers zich bevinden. Wij zorgen ervoor dat dergelijke overdrachten voldoen aan de toepasselijke wet- en regelgeving inzake gegevensbescherming en dat passende waarborgen worden toegepast om de veiligheid en vertrouwelijkheid van uw gegevens te waarborgen.
6. **Beperking van aansprakelijkheid:** Hoewel wij ons uiterste best doen om hoogwaardige vertalingen te leveren, kunnen wij niet garanderen dat door AI gegenereerde vertalingen vrij zijn van fouten. Wij zijn niet aansprakelijk voor eventuele schade die voortvloeit uit het gebruik van AI-gegenereerde vertalingen, tenzij dergelijke schade het gevolg is van opzet of grove nalatigheid van onze kant.

Door gebruik te maken van onze vertaaldiensten, stemt u in met de bovengenoemde voorwaarden met betrekking tot het gebruik van AI en de internationale overdracht van gegevens.

*** Deze clausule is niet juridisch getoetst door het NGTV en zuiver als voorbeeld opgenomen. Een update van de algemene voorwaarden van het NGTV volgt nadat dit is gebeurd.**